

» JEGYZET

DR. BALÁZS
LAJOSNéprajzi reflexiók
a csíkszentdomokosiak
„magzati szívhangjára”

Mottó: „Úgy szeretnék még a gyermekeim közt élni...”

Valamikor a nyár derekán ütötte meg a fületem a szívhang „hangja” egy közbeszéd közelében, ahol néhány fiatalasszony róla beszélt. Ki ilyet, ki olyat mondott. Annyit megértettem, hogy a gyermekeltevésével függ össze a szó. Az emberi sorsfordulatokra 45 éve mind csak hegyezett fülemmel, elmémmel megértettem, hogy a szívhang valami sorsfordító jel lehet. „Magyarországon má rég használják, orvosi rendelésben csinálják s kötelező”. „Nálunk is csinálják, aki kéri” – mondja egy másik.

Aztán néhány bizalmas beszélgetés során megtudtam, hogy a testből kivezetett szívhang számomra jelterminológia, fizikai hang, amit művileg hallatnak a nemi állapotában megváltozott nőszeméllyel. A falusi, de nemcsak nőszemély viszont maga tapasztalja sorsa, identitása fordulását diszkrét hangolt vibráció (megmozdulás) által. Az előbbi finom műszerrel külső beavatkozással érzékeli/érezkelteti (ingerli is?) az arra szakosodott orvos, a „megmozdulás” jelváltozatot pedig a magzathordozó személyi érzékeli szájhagyományból, közösségi kultúrából leszűrte, de saját, belső, intim jelrendszere által. A kettő nem ugyanaz. Az első művi, a második tapasztalati alapon működő, ki tudja hány száz éves tapasztalati tudás. Mindkettő érzelmi fordulatot idéz elő a hordozó tudatában. Az első szakintézményben értelmezik és döntéshozatalra készítetik a jelentkező személyt, a második helyzet pedig otthon, természetes környezetében és felügyelete által indul el és rendszerint diszkrét módon, aztán fokozatosan válik köztudottá, közhangulattá.

Érzelmi ráhatás, racionális argumentum

Az orvosi műszer jelzése a magzati életfunkciók működésére utaló jel, és ezt nevezik orvosi nyelven is, és újabban köznyelven is a magzat szívhangjának. Ehhez a hanghoz kötik az abortusz elvégzését. Ezzel azt kívánják elérni, így gondolom, hogy érzelmi ráhatással próbálják meggyőzni a magzatát abortálni szándékozó hölgyet, hogy mondana le szándékáról. Racionális argumentumként kerül be a statisztika, mely szerint „a magyarok csaknem kétharmada az első szívdobbanáshoz köti az élet kezdetét”. Ezért az állapotos nőnek a terhesség megszakítása előtt meg kell hallgatnia a gyermeke szívhangját. Azt a szívhangot, amit a korszerű eszközök már a várandósság korai szakaszában kimutatnak. Nekem nincs szakmai okom, hogy ezt tagadjam, de éppen szakmai irányultságom, kutatásaim mélységeinek ismerete alapján nem tudok a kezdeményezésnek nagy sikert jósolni. Nem tudok, mert a leány- és asszonytársadalom jelentős része, mint hallom, nem hisz benne, illetve a személyi szabadság elleni támadásnak tekint. Ezért, ha a NEM-re szánta magát, nehezen fordul az IGEN-re, és viszolyog is tőle. Mondom ezt a népi abortív, illetve a gyermekakarási praktikák gazdag tárházának ismeretében. A gyermek minden áron akarása/nem akarása, jövetelének öröme/riadalma, késésének aggodalma, a családi, egyéni, közösségi örömmérsz vagy döbbenet elindítója jár a vizsgált személy fejében, mint a régi faliórák ingája... A gyermekszív- anyai szív titokzatos áramkörének

Nagy Lajosné családja. „Mindeniket iskoláztattam”

biztosítóka mintha egyre gyakrabban kiégne, egyre agasztóbb jelenség. Ezért a hivatalosságok a magas emberi tudomány eszközeit veszik igénybe demográfiai állapotunk javítása érdekében. A bűjócscsa gyermekjáték feszült izgalmá indul el, fonákul. Az egyik jelzi, hogy rejtékelyében várakozik. A másik, a hunyó teszi magát: mintha tudná is, meg nem is, hogy játszótársa van, aki Vele akarna játszani, de az „Itt vagyok!” hangot mintha hallja is, meg nem is. „A játszótársam akarsz-e lenni?” – sóvárgó kérdésre fanyalag igent mondani.

A törvénybe iktatott rendelkezés arra hivatott, hogy munkásai az ingadozó állapotából, küldetéséből visszalépni akaró személyt meggyőzze afelől, hogy a titkos és rejtélyes szívhangot kizárólagosan most csak ő hallja, noha mindannyian hallani akarjuk, az ő és mindannyiunk gyönyörűségére, hogy létállapotának távlata van. A szívhang vágyát orvosi rábeszéléssel tolmácsolják az állapotától szabadulni akaró, a 21. században élő nőszemélynek, hogy szavazzon, döntsön az alig vibráló hangocscsa megmaradása, megtartása mellett, hogy lenne a maga és egész közösségünk, magyarságunk öröme, hogy az a belső tompa hang, amit csak Ő hall most, a maga számára, erősödne fel, és első sikolyával legyen közösségünk hangjának erősítője. Ilyennek képzem a szakemberek küldetését, a szívhang tolmácsolását annak, aki „még nem érti, hogy nem elég”, amit eddig tett azért, hogy a mesterségesen felerősített „szívhang” mindannyiunk által hallott emberi hanggá erősödjön.

A népi kultúra „rendelkezései” ugyanezért

Csak másképpen. Előre jelzem, nem rafinált lélektani indítatásúak, hanem pragmatikusak, ami nem zárja ki a hit igen nagy fontosságát a szülésről. Csíkszentdomokoson évszázadok óta az emberi sorsfordulatokat három alapelv szerint végzik: a gyermek szülessen a családban, a házasság köttessen két fiatal, két család, két nemzetség egyetértésével, a halál, az élet befejezte pedig történiék Isten rendelése szerint: az életet az Isten adja, csak ő veheti el. Eme elvekből kiindulva, ill. tiszteletben tartásuk okán a falu az

évszázadok hosszú során vált és minősült „rendtartó székelly falu”-vá. A születés könyvemnek címét¹, akárcsak a házasság, halál, nemiség monográfiák címét az adatközlőktől kölcsönöztem. A címek különlegessége a szokások és rítusok csúcsmozzanatait jelzik. Ezek elő-, ill. utóritusait, gondolatvilágát. A születés könyv címe azt jelzi, hogy a szívhang helyett a gyermek iránti vágy és küzdelem, a minden áron a gyermek világra hozatala a vezérvonal, a szokás és rítusainak szövevénye. Adatközlőim vallomásaiból idézek, többnyire szabadon, a csíkszentdomokosi lélekhang/a népi szívhang variánsok másféle hangolásának példái közül.

A gyermekszereket konkrét és elvont megnyilatkozásainak gazdag példatárából olyan esetet hozok előtérbe, mely a metafizikai gondolkodási eszmerendszer, a földi béke, égi béke² fogalom pár ötvözését, szinkretizmusát, minőségét jelenti. Az áldott állapotban levő asszony éjszakai óráira gondolok. Míg az embere alszik és horkol, ő imákat rögtönöz. Íme egy variáns: „Édes Jóistenem, add, hogy ez a gyermek, akit a szívem alatt hordok, születne Isten dicsőségére s az emberek öröme, tetszésére.” Mi ez, kérdzem, ha nem egy embereszmény megalkotása, kívánása? A domokosi várandóst nem a gyermek pusztá léte foglalkoztatja csak, hanem az iránta való minőségi elvárás, annak kívánása, vágya is.

Egy 50 év körüli asszony azt mesélte el, hogy nem tudott magot fogni, amiért sokat veszekedtek a férjével. De azt sem értette, hogy miért szeretik a gyermeket. Mind próbálkoztak, csak próbálkoztak. Az emberének nem volt nyugta. És egyszer egy éjszaka arra ébredt, hogy – az ő szavaival mondom – „Valami megmozdult bennem. Nem tudtam visszaaludni. Attól a perctől szeretet fogott el a gyermek iránt.” Nem tudok nem gondolni Madách Imre Az ember

¹ Balázs Lajos: Szeretet fogott el a gyermek iránt, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda, 1999, I. kiadás

² Sorsfordulások rítusai a székelly-magyaroknál I. Szeretet fogott el a gyermek iránt, Pallas-Akadémia, Csíkszereda, 2013, II. kiadás

**MODERN
TARTALOMGYÁRTÁSI
ÉS SZERKESZTŐSÉGI
ISMERETEK,
MŰHELYMUNKA
2023-TÓL
KOLOZSVÁRON!**

DECEMBER 19-TÓL

CSÍKSZEREDÁBAN IS**AZ FM 93.9-EN!**

rádió

Gaga

Slágerek
és új zenék